

Suuri viikko. Suuren perjantain aamupalvelus, osa 2

Aamupalveluksen evankeliumit

2. evankeliumi

"Siihen aikaan Jeesus lähti opetuslapsineen Kidroninpuron toiselle puolen. Siellä oli puutarha, ja Jeesus ja opetuslapset menivät sinne. Myös Juudas, hänen kavaltajansa, tunsipaikan, koska Jeesus oli monesti ollut siellä opetuslastensa kanssa. Niinpä Juudas otti mukaansa sotilasosaston sekä ylipapeilta ja fariseuksilta saamiaan miehiä, ja he menivät puutarhaan lyhdet, soihdut ja aseet käsissään. Jeesus tiesi kaiken, mikä häntä odotti. Hän meni miehiä vastaan ja kysyi: "Ketä te etsitte?" "Jeesusta, sitä nasaretilaista", vastasivat miehet. Jeesus sanoi: "Minä se olen." Miesten joukossa oli myös Juudas, Jeesuksen kavaltaja. Kun Jeesus sanoi: "Minä se olen", he kaikki perääntyivät ja kaatuivat maahan. Jeesus kysyi uudelleen: "Ketä te etsitte?" He vastasivat: "Jeesus Nasaretilaista." Jeesus sanoi heille: "Johan minä sanoin, että se olen minä. Jos te minua etsitte, antakaa näiden toisten mennä." Näin kävivät toteen hänen omat sanansa: "Niistä, jotka olet haltuuni uskonut, en ole antanut yhdenkään joutua hukkaan." Simon Pietarilla oli miekka. Hän veti sen esiin ja sivalsi ylipapin palvelijalta oikean korvan irti; palvelija oli nimeltään Malkos. Mutta Jeesus sanoi Pietarille: "Pane miekkasi tuppeen! Kun Isä on tämän maljan minulle antanut, enkö minä joisi sitä?" Sotilaat, joita komensi korkea upseeri, ja juutalaisten lähettämät miehet vangitsivat nyt Jeesuksen, panivat hänet köysiin ja veivät hänet ensiksi Hannaksen luo. Hannas oli senvuotisen ylipapin Kaifaksen appi. Juuri Kaifas oli antanut juutalaisille neuvon, että olisi parasta, jos yksi mies kuolisi koko kansan puolesta. Simon Pietari ja eräs toinen opetuslapsi menivät Jeesuksen perässä. Tuo toinen oli ylipapin tuttu ja pääsi siksi Jeesuksen mukana ylipapin palatsin pihaan. Pietari jäi seisomaan portin ulkopuolelle, mutta opetuslapsi, joka tunsipaikan, meni puhumaan porttia vartioivalle palvelustytölle ja toi Pietarin sisälle pihaan. Palvelustyttö sanoi Pietarille: "Et kai sinäkin ole tuon miehen opetuslapsia?" "En ole", vastasi Pietari. Oli kylmä, ja siksi palvelijat ja vartijat olivat sytyttäneet hiilivalkean ja lämmittelivät sen ääressä. Myös Pietari seisoivat heidän joukossaan lämmittelemässä. Ylipappi kysyi Jeesukselta hänen opetuslapsistaan ja opetuksestaan. Jeesus vastasi: "Minä olen puhunut julkisesti, koko maailman kuullen. Olen aina opettanut synagogissa ja temppelissä, kaikkien juutalaisten kokoontumispaikoissa. Salassa en ole puhunut mitään. Miksi sinä minulta kysyt? Kysy kuulijoiltani, mitä olen heille puhunut. He kyllä tietävät, mitä olen sanonut." Jeesuksen vastattua näin yksi lähellä seisovista vartijoista löi häntä kasvoihin ja sanoi: "Noinko sinä vastaat ylipapille?" Jeesus sanoi miehelle: "Jos puhuin väärin, osoita, mikä puheessani oli sopimatonta. Jos taas puhuin

oikein, miksi lyöt minua?” Hannas lähetti Jeesuksen köysissä ylipappi Kaifaksen luo. Simon Pietari seisoi lämmittelemässä. Miehet sanoivat hänelle: ”Et kai sinäkin ole hänen opetuslapsiaan?” ”En ole”, Pietari kielsi. Mutta muuan ylipapin palvelija, sen miehen sukulainen, jolta Pietari oli lyönyt korvan irti, sanoi hänelle: ”Kyllä minä näin sinut siellä puutarhassa hänen seurassaan.” Pietari kielsi taas, ja samassa lauloi kukko. Kaifaksen luota Jeesus vietiin maaherran palatsiin. Oli varhainen aamu. Juutalaiset eivät itse menneet palatsiin sisälle, etteivät saastuisi vaan voisivat syödä pääsiäisaterian.” (Joh. 18: 1 - 28)

Luettava teksti jätti ensimmäisestä jakeesta ensimmäiset sanat pois. Ennen luettua tekstiä jakeessa sanottiin: ”Tämän sanottuaan Jeesus lähti”, joka kertoo siirtymisestä paikasta toiseen. Jonkin verran aikaisemmin Jeesus oli sanoi: ”Nouskaa, me lähdemme täältä!” (Joh. 14: 31). Nähtävästi luvut viisitoista, kuusitoista ja seitsemäntoista eivät olleet Johanneksen evankeliumin ihan ensimmäisessä versiossa, vaan ne on (jo varhain) lisätty siihen. Jeesus opetuslapsineen siirtyi Kidroninpuron toiselle puolelle puutarhaan, jonka nimi oli Getsemane, ”öljynpuristamo” (Matt. 26: 36). Paikka oli tuttu opetuslapsille, myös Juudas Iskariotille.

Varhaisen kirkon käsityksen mukaan Jeesus meni Getsemaneen ”odottamaan vangitsemistaan”. Hän tiesi kohtalonsa ja kulki sitä kohti vapaaehtoisesti. Tätä ajatusta vahvistaa maininta, että myös ”kavaltaja” tunsi paikan. Tämä tapahtuma kuului Jumalan pelastussuunnitelmaan.

”Juudas otti mukaansa” antaa osittain väärän kuvan. Juudas oli kavaltaja, mutta ei komentaja. Vangitsijoiden lähettäjä oli ylipappi. Sana sotilasosasto viittaisi kohorttiin, mutta kohortista tuskin oli kyse, sillä siinä oli noin kuusisataa miestä. Tutkijat eivät ole yksimielisiä siitä, oliko tässä vaiheessa mukana lainkaan roomalaisia sotilaita. Osa heistä ehdottaa, että kyseessä olisi temppelin järjestysväkeä, juutalaisia poliiseja (vrt. Joh. 7: 32), sekä ylipapin erilaisia palvelijoita. Joukko oli aseistautunut ja nähtävästi valmis myös jonkinlaiseen aseelliseen yhteenottoon Jeesuksen kannattajien kanssa. Heillä oli myös lyhtyjä ja soihtuja, sillä oli yöaika.

Johannes esittää tilanteen sellaisena, että Jeesus hallitsee täysin tilannetta. Hän meni tätä joukkoa vastaan ja kysyi: ”Ketä te etsitte?”. Tämän kysymyksen Hän esitti kaksi kertaa ja ilmaisi olevansa Jeesus Nasaretilainen sanoilla ”Minä se olen”. Samanaikaisesti nämä sanat merkitsevät, että Hän on Jumala (vrt. 2. Moos. 3: 13 – 14). Vangitsijat eivät siis tunteneet Jeesusta. Tilanteesta voi päätellä, että Jeesus olisi halutessaan voinut poistua paikalta. Jeesus hallitsi tilannetta myös sillä tavoin, että Hänen kanssaan ei pidätetty ketään muuta. Tämän Hän oli jo aikaisemmin todennut (Joh. 17: 12).

Johannes ei kerro mitään, että Juudas Iskariot olisi ilmaissut Jeesuksen suudelmalla Hänen vangitsijoilleen.

Johannes myös mainitsee vangitsijoiden perääntyneen ja kaatuneen maahan. Varhainen kirkko näki tässä toteutuvan profeetta Amoksen sanojen: ”Kaatui, ei enää nouse neitsyt Israel. Hän makaa maahan syöstynä, ei kukaan auta” (Amos: 5: 2). Sana ”neitsyt” viittaa kansan erityiseen asemaan Jumalan yhteydessä. Alkuperäisyhteydessä profeetta Amos kritisoi pohjoisen Israelin valtakuntaa 760 -luvulla e.Kr. Talous kukoisti, mutta kansa vajosi epäjumalanpalvelukseen. Assyria tulisi ja valloittaisi maan. Varhaisessa kirkossa usein katsottiin Vanhan testamentin teksteihin ja ymmärrettiin ne profetiana tulevasta.

Johannes kertoo evankelistoista kaikkein tarkimmin ylipapin palvelijan korvasta. Simon Pietari sivalsi Malkokselta oikean korvan ja Jeesus käski Pietaria laittamaan miekan tuppeen. Jeesus tulisi juomaan Isän antaman maljan (tässä malja tarkoittaa kuolemaa). Varhaisessa kirkossa ymmärrettiin korvan sivaltaaminen myös vertauskuvallisesti. Se osoitti, että juutalaiset eivät uskoneet Jeesusta, vaikka kuulivat Hänen opetuksensa. Jeesuksen parantava toiminta ymmärrettiin niin, että myöhemmin osa juutalaisista ymmärtää Jeesuksen puheen profeetta Eliaan tullessa ohjaamaan juutalaisia Jeesuksen yhteyteen profeetta Malakiaan ennustuksen mukaisesti (Mal. 3: 23 - 24).

Periaatteessa juutalaisilla oli kerrallaan vain yksi ylimmäinen pappi, mutta ajanlaskumme alkuaikoina roomalaiset nimittivät halutessaan uusia ylimmäisiä pappeja. Hannas oli ollut aikaisemmin ylimmäinen pappi ja hänellä oli paljon vaikutusvaltaa. Useat hänen pojistaan tai nyt vävy Kaifas olivat ylimmäisenä pappina, mutta roomalaisten syrjäyttämä Hannas vaikutti taustalla. Tästä kertoo myös se, että Jeesus Johanneksen mukaan vietiin ensin Hannaksen luo. Ylipappi Kaifas oli aikaisemmin lausunut sanat, jotka johtivat Jeesuksen kuolemaan. Tietämättään hän oli profetoinut todellisesta, Jumalan suunnittelemaasta pelastuksesta: ”Ettekö te käsitä, että jos yksi mies kuolee kansan puolesta, se on teille parempi kuin että koko kansa joutuu tuhoon” (Joh. 11: 50).

Johannes ei kuvaa tässä yhteydessä temppelin neuvoston kokousta. Hän oli kuvannut jo aikaisemmin neuvoston kokouksen, jossa langetettiin Jeesukselle kuolemantuomio (Joh. 11: 47 – 50). Tämä kokous oli pidetty sen jälkeen, kun Jeesus oli herättänyt kuolleista Lasaruksen.

Johannes kuvaa kuulustelun Hannaksen luona. Hän sijoittaa tähän yhteyteen Pietarin kolminkertaisen Jeesuksen kieltämisen. Johanneksen kuvaus on dramaattisempi kuin muilla

evankelistoilla, sillä hän ei kuvaa Pietaria peloissaan olevana eikä Pietaria näytä uhkaavan mikään paha ylipapin pihalla.

Teksti ei mainitse, kuka oli se toinen opetuslapsi, joka suhteillaan pääsi itse ylipapin pihaan ja sai tuotua sinne Pietarinkin. Vanhan kirkon opetuksessa kerrotaan, että kyseessä oli tämän evankeliumin kirjoittaja Johannes, joka ei halua mainita nimeään tässä yhteydessä. Tässä yhteydessä myös todetaan, että Johanneksella oli ”sisäpiirin tietoa” kuulusteluista, joka olisi mahdollista, jos hän itse olisi ollut niissä kuulijana. Tutkijat eivät kuitenkaan ole yksimielisiä siitä, että se olisi ollut Johannes, Jeesuksen rakkain opetuslapsi. He kysyvät, miten hän olisi voinut olla ”ylipapin ystävä”? Tätä ystävyyttä on selitetty kaukaisella sukulaisuussuhteella.

”Et kai sinäkin ole tuon miehen opetuslapsi?” on porttia vartioivan palvelustytön kysymys Pietarille. Kysymys ei ole luonteeltaan pahaa tarkoittava vaan päinvastoin melkein osanotto tapahtuneeseen. Kysymys myös paljastaa, että tyttö oli tunnistanut ylipapin ystävän olevan Jeesuksen opetuslapsi. Kirkko näkee tässä samankaltaisuuden Eevan kanssa, joka toi kiusauksen Adamille. Adamin tavoin Pietari lankeaa kiusaukseen ja kieltää Kristuksen.

Hannaksen kysymykset koskivat Jeesuksen opetuslapsia ja Hänen opetustaan. Nähtävästi Hannas pyrki osoittamaan, että Jeesus oli väärä profeetta. Jeesus toteaa, että Hän on opettanut julkisesti ja Hänen opetuksestaan voidaan kysyä Hänen kuulijoiltaan. Jeesus siis kehotti Hannasta itseään etsimään muualta vastauksen tämän esittämiin kysymyksiin. Tähän liittyy se ongelma, että monet kyllä kuului Jeesuksen opetuksen, mutta eivät ymmärtäneet sitä. Todellinen todistaja Jeesuksesta olisi Jumala. Hannaksen kysymykset opetuslapsista voivat liittyä ajatukseen, että Hannas halusi tietää Jeesuksen opetuslasten määrän ja paikan. Jos kyse olisikin kapinoitsijoista, niin nämä tiedot voisivat auttaa heidän vangitsemisessaan.

Johanneksen mukaan yksi vartijoista löi Jeesusta kämmenellä kasvoihin. Markus kertoo, että pahoinpitelijöitä oli useita (Mark. 14: 65). Nähtävästi sekä Johanneksella että Markuksella oli oma lähteensä ja nämä lähteet kertoivat asian eri tavoin.

Jeesuksen vastaus on tyypillinen Johannekselle. Hän pyytää lyöjää osoittamaan, mikä Hänen puheessaan oli sopimatonta. Näin Hän oli toiminut Johanneksen mukaan jo aikaisemmin (vrt. Joh. 10: 32; 8: 46). Tämän jälkeen Jeesus vietiin Kaifaksen luo.

Nyt Johannes kertoo, miten Pietari kielsi toisen ja kolmannen kerran Jeesuksen. Kertomuksessa on ironiaa, sillä Pietari oli se, joka vaikutti aikaisemmin urhoolliselta, hän oli valmis kuolemaan Jeesuksen puolesta ja hän oli sivaltanut Malkukselta korvan. Pietari kielsi, vaikka yksi silminnäkijöistä kertoi nähneensä hänet puutarhassa. Varhainen kirkko kiinnitti huomiota siihen, että jokainen evankelista kertoi Pietarin kieltäneen Jeesuksen. Tämä ei tapahdu sen takia, että Pietaria erityisesti arvosteltaisiin. Evankelistat kiinnittävät huomiota siihen, että omaan itseensä ei tule liikaa luottaa vaan on luotettava Jumalaan. Myöhemmin Johanneksen evankeliumi kertoo Pietarin paluun Kristuksen opetuslapseksi, kun hän kolmesti tunnustaa rakkautensa Kristukseen (Joh. 21: 15 – 17).

Jeesus vietiin Pilatuksen luo varhain aamulla. Ajankohta voisi meistä tuntua oudolta, mutta silloisissa olosuhteissa etelässä se on täysin mahdollinen. Kuulustelun pituus tuntuu pitkältä. Jos varhainen aamu on auringon noustessa (kuuden tai seitsemän aikaan), niin tuomion antaminen kuulustelun jälkeen tapahtui ”puolenpäivän aikaan” (Joh. 19: 14). Olisiko kuulustelu voinut kestää niin kauan? Jotkut ovat viitanneet siihen, että se liittyisi valmistuspäivän lampaiden teurastamiseen. Lampaat piti teurastaa iltapäivällä. Halusiko Johannes osoittaa ajan osoittamisella, että Kristus on ”pääsiäislammas”?

”Kaifaksen luota Jeesus vietiin maaherran palatsiin.” Viejinä olivat ne, jotka olivat Jeesusta kuulustelleet, siis ylipapit ja heitä ympäröivä joukko. Maaherra oli Pilatus. ”Itse he eivät menneet palatsiin, etteivät saastuisi” on väite, jonka perustaa ei tiedetä. Tapaaminen oikeudessa vaikka pakanan kanssa ei aiheuta saastumista. Joka tapauksessa Johannes kuvaa tilanteen sillä tavoin, että juutalaiset olivat palatsin ulkopuolella ja Jeesuksen kuulusteleminen tapahtui Pilatuksen toimesta palatsissa. Johannes Krysostomoksen mukaan tilanne oli ironinen. Viejät eivät halunneet saastua menemällä palatsiin, mutta ei pelänneet tuoda syytöntä Jeesusta saamaan kuolemantuomion.

3. evankeliumi

(Matt. 26: 57 – 75)

”Siihen aikaan vangitsijat veivät Jeesuksen ylipappi Kaifaksen luo, minne lainopettajat ja kansan vanhimmat olivat kokoontuneet. Pietari seurasi häntä jonkin matkan päässä ylipapin pihaan saakka. Siellä hän istuutui palvelusväen joukkoon nähdäkseen, kuinka kaikki päättyisi. Ylipapit ja koko neuvosto etsivät Jeesusta vastaan väärää todistusta, jonka perusteella saisivat hänet surmatuksi. Sellaista ei kuitenkaan löytynyt, vaikka monta väärää todistajaa esiintyi. Viimein astui esiin kaksi miestä, jotka väittivät Jeesuksen sanonneen: ”Minä voin hajottaa Jumalan temppelin ja

rakentaa sen uudelleen kolmessa päivässä.” Silloin ylipappi nousi paikaltaan ja kysyi: ”Etkö lainkaan vastaa heidän syytöksiinsä?” Mutta Jeesus pysyi vaiti. Silloin ylipappi sanoi hänelle: ”Minä vannotan sinua elävän Jumalan nimessä: sano meille, oletko sinä Messias, Jumalan Poika.” ”Itsepä sen sanoit”, vastasi Jeesus. ”Ja minä sanon teille: vastedes te saatte nähdä Ihmisen Pojan istuvan Voiman oikealla puolella ja tulevan taivaan pilvien päällä.” Silloin ylipappi repäisi vaatteensa ja sanoi: ”Hän herjaa Jumalaa. Mitä me enää todistajia tarvitsemme! Kuulittehan, miten hän herjasi. Mitä mieltä olette?” He vastasivat: ”Hän on ansainnut kuoleman.” He sylkivät nyt Jeesusta kasvoihin ja löivät häntä. Muutamat läimäyttivät häntä poskelle ja ilkkuivat: ”Profetoi, Messias, sano kuka sinua löi!” Pietari istui ulkona pihalla. Hänen luokseen tuli palvelustyttö ja sanoi: ”Sinäkin olit tuon galilealaisen Jeesuksen seurassa.” Mutta hän kielsi sen kaikkien kuullen ja sanoi: ”En ymmärrä, mistä puhut.” Hän siirtyi sieltä portille päin, mutta muuan toinen tyttö näki hänet ja sanoi paikalla oleville: ”Tämä mies oli nasaretilaisen Jeesuksen seurassa.” Taas hän kielsi sen valalla vanhoen ja vakuutti: ”Minä en tunne sitä miestä.” Mutta hetken kuluttua hänen luokseen tuli muita, jotka siellä seisoskelivat, ja he sanoivat: ”Sinä olet varmasti samaa joukkoa, senhän kuulee jo puheestasi.” Silloin Pietari alkoi sadatella ja vannoi: ”Minä en tunne sitä miestä.” Samassa kukko lauloi. Pietari muisti, mitä Jeesus oli sanonut: ”Ennen kuin kukko laulaa, sinä kolmesti kiellät minut.” Hän meni ulos ja puhkesi katkeraan itkuun.”

Matteuksen mukaan Jeesus vietiin ylipappi Kaifaksen luo. Markus ja Luukas eivät mainitse ylipapin nimeä, Johanneksen mukaan Jeesus vietiin ensiksi ylipappi Hannaksen luo. Sinne olivat kokoontuneet lainopettajat ja kansan vanhimmat. Me emme tiedä, oliko tämä yöllinen kokous virallinen Jerusalemin temppelin neuvoston kokous vai oliko kyseessä jonkinlainen pienemmän ryhmän toimeenpanema kuulustelu, valmistava kokous. Koko neuvoston koko oli seitsemänkymmentä miestä, olisiko tämä joukko saatu kokoon keskellä yötä?

Pietari seurasi Jeesusta ”jonkin matkan päässä”. Hän halusi nähdä, ”kuinka kaikki päättyisi”. Jeesusta vastaan esitettiin todisteita, jotka pyrkivät esittämään Hänet temppelin tuhoajana. Jumalan temppelin hajottaminen on voitu ottaa siitä puheesta, josta kertoo Markus: ”Kaikki revitään maahan, tänne ei jää kiveä kiven päälle” (Mark. 13: 2; Matt. 24: 2). Toinen mahdollisuus on, että temppelin hajottaminen on otettu siitä yhteydestä, missä evankelista Johannes kertoo temppelin hajottamisesta ja sen rakentamisesta kolmessa päivässä (vrt. Joh. 2: 18 – 21). Mutta siinä ei sanota: ”Minä hajotan temppelin”, vaan: ”Hajottakaa tämä temppeli”. Lisäksi Jeesus ei tässä puhunut temppelin rakentamisesta, vaan Hän sanoi: ”minä saan sen nousemaan kolmessa päivässä”. Johanneksen evankeliumi toteaa, että tässä yhteydessä temppeli tarkoitti Jeesuksen omaa ruumista, ei

Jerusalem in temppeliä. Temppelin rakentaminen uudestaan kolmessa päivässä tarkoitti Jeesuksen ylösnousemista. Nyt yöllisen kokouksen läsnäolijat ymmärsivät temppelillä tarkoitettavan Jerusalem in temppeliä.

Ylipappi ”vannotti” Jeesusta vastaamaan kysymykseen, onko Jeesus ”Messias, Jumalan Poika”. Jeesuksen vastaus on samanlainen, kuin Hän antoi Juudakselle (Matt. 26: 25). Se on puolittain myöntävä vastaus. Se vastaa Markuksen evankeliumissa olevaa Jeesuksen vastausta ”olen” (Mark. 14: 62). Jeesus jatkaa vastaustaan kertoen tulevasta korottamisestaan (vrt. Dan. 7: 13; Ps. 110: 1). Voima tarkoittaa Isä Jumalaa. Hän on tuleva ”taivaan pilvien päällä”, siis taivaasta, ei maasta.

Ylipappi suuttui, repi vaatteensa ja syytti Jeesusta Jumalan herjaamisesta. Vanhan testamentin mukaan tästä oli rangaistuksena kuolema kivittämällä (3. Moos. 24: 16). Matteus ei kerro, että Jeesuksen kasvot peitettiin (vrt. Mark. 14: 65). Siksi Matteuksen teksti tuntuu oudolta, kun pahoinpitelijät sanoivat Jeesukselle, että Hänen pitäisi profetoida, kuka Häntä löi.

Kertomus on ironinen. Syntiset ihmiset tuomitsevat synnittömän. Myöhemmin tullessaan toisen kerran maailmaan tämä synnitön on tuomitseva ne syntiset, jotka tuomitsivat Hänet kuolemaan. Mooseksen kirjojen mukaan ylipappi ei olisi saanut repiä vaatteitaan (3. Moos. 21: 10). Varhaisessa kirkossa nähtiin, että tällä toiminnalla revittiin Vanhan testamentin ylipapin virka. Jeesus osoitti olevansa Messias ja Vanhan testamentin odotusten täyttymys. Tämän takia Häntä pilkattiin. Tällä pilkalla neuvoston jäsenet saivat Vanhan testamentin profetiat Messiaasta toteutumaan. He syyttivät Jeesusta Jumalan pilkkaamisesta, mutta itse pilkkasivat Jumalan Poikaa. He syyttivät Jeesusta Jerusalem in temppelin tuhoamisaikeista ja sen rakentamisesta takaisin kolmessa päivässä. Heidän toimintansa mahdollisti sen, että Jeesus kuoli ja nousi ylös kolmantena päivänä. Näin temppelineuvoston jäsenet todellisuudessa toimivat itseään vastaan.

Jeesuksesta vastaan esitettiin vääriä syytöksiä. Näin toimittiin käskyjä vastaan (2. Moos. 20: 16; 5. Moos. 5: 20). Totuutta ei etsitty vaan haluttiin tehdä Jeesuksesta rikollinen. Kokous täytti muodollisesti lain vaatimuksen löytämällä kaksi (vääriä) todistajaa Jeesusta vastaan (5. Moos. 19: 15).

Pietarin kolminkertainen Jeesuksen kieltäminen ei ole turhaa toistoa. Juutalaisessa ajattelussa yksityisesti sanottu kielto oli vähemmän vakava kuin julkinen. Välttelevä vastaus ei ole niin vakava kuin tarkka vastaus. Matteus kertoo tässä Pietarin synnin (eron Jumalasta) tapahtuvan asteittain. Ensin Pietari kieltää yksityisesti ja välttelevästi Jeesuksen. Seuraavaksi hän tekee sen välttelevästi ja

julkisesti. Kolmannella kerralla hän todistaa julkisesti ja tarkasti. Kukon ”laulu” herätti Pietarin todellisuuteen. Matteus kuvaa Pietarin puhjenneen ”katkeraan itkuun” hänen muistaessaan Jeesuksen ennustaneen tämän. Matteus ei evankeliumissaan enää mainitse Pietaria nimeltä. Meidän on kuitenkin syytä olettaa, että Matteuksen kertoessa opetuslasten ja Jeesuksen kohtaamisesta Galileassa vuorella, Pietari oli siellä läsnä. Tämä käy ilmi tekstin kertoessa yhdestätoista opetuslapsesta (vrt. Matt. 28: 16 – 20).

Markuksen evankeliumissa on mielenkiintoinen kohta, kun Jeesuksen haudassa istumassa ollut nuorukainen (enkeli) sanoi naisille: ”Menkää nyt sanomaan hänen opetuslapsilleen, myös Pietarille”. Luukas mainitsee Pietarin nimeltä ylösnousemuksen jälkeen (Luuk. 24: 12). Johannes kertoo, miten Pietari Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen kolmesti todistaa rakastavansa Jeesusta ja näin palaa takaisin Jeesuksen opetuslapseksi (vrt. Joh. 21: 15 – 18).

4. evankeliumi

(Joh. 18: 28 – 19: 16)

”Siihen aikaan Jeesus vietiin Kaifaksen luota maaherran palatsiin. Oli varhainen aamu. Juutalaiset eivät itse menneet palatsiin sisälle, etteivät saastuisi vaan voisivat syödä pääsiäisaterian. Niinpä Pilatus tuli ulos heidän luokseen ja kysyi: ”Mistä te syytätte tätä miestä?” He vastasivat: ”Jos hän ei olisi rikollinen, emme luovuttaisi häntä sinulle.” ”Pitäkää itse hänet”, Pilatus sanoi, ”ja tuomitkaa hänet oman lakinne mukaan.” Mutta juutalaiset sanoivat: ”Meidän ei ole lupa tuomita ketään kuolemaan.” Näin tapahtui, jotta Jeesuksen sanat kävisivät toteen. Hän oli aiemmin ilmaissut, millainen tulisi olemaan hänen kuolemansa. Pilatus meni takaisin palatsiin, käski tuoda Jeesuksen eteensä ja kysyi häneltä: ”Oletko sinä juutalaisten kuningas?” Jeesus vastasi: ”Itsekö sinä niin ajattelet, vai ovatko muut sanoneet minusta niin?” Pilatus sanoi: ”Olenko minä mikään juutalainen? Oma kansasi ja ylipapit sinut ovat minulle luovuttaneet. Mitä sinä olet tehnyt?” Jeesus vastasi: ”Minun kuninkuuteni ei ole tästä maailmasta. Jos se kuuluisi tähän maailmaan, minun mieheni olisivat taistelleet, etten joutuisi juutalaisten käsiin. Mutta minun kuninkuuteni ei ole peräisin täältä.” ”Sinä siis kuitenkin olet kuningas?” Pilatus sanoi. Jeesus vastasi: ”Itse sinä sanot, että olen kuningas. Sitä varten minä olen syntynyt ja sitä varten tullut tähän maailmaan, että todistaisin totuuden puolesta. Jokainen, joka on totuudesta, kuulee minua.” ”Mikä on totuus?” kysyi Pilatus. Tämän sanottuaan Pilatus meni taas ulos juutalaisten luo ja sanoi heille: ”En voi havaita hänen syyllistyneen mihinkään rikokseen. Tapana on, että minä pääsiäisjuhlan aikana teidän mieliksenne päästän vapaaksi yhden vangin. Tahdotteko, että vapautan juutalaisten kuninkaan?” Silloin he alkoivat huutaa: ”Ei häntä! Päästä Barabbas!” – Barabbas oli rosvo. Nyt

Pilatus käski ruoskia Jeesuksen. Sotilaat väänsivät orjantappuroista kruunun hänen päähänsä ja pukivat hänet purppuranpunaiseen viittaan. Toinen toisensa jälkeen he tulivat hänen eteensä ja sanoivat: ”Ole tervehditty, juutalaisten kuningas”, ja läimäyttivät häntä kasvoihin. Pilatus meni taas ulos ja sanoi juutalaisille: ”Minä tuon hänet tänne osoittaakseni, etten pidä häntä syyllisenä mihinkään rikokseen.” Niin Jeesus tuli ulos, orjantappurakruunu päässään ja purppuranpunainen viitta yllään, ja Pilatus sanoi: ”Katso ihminen!” Kun ylipapit ja heidän miehensä näkivät Jeesuksen, he rupesivat huutamaan: ”Ristiinnaulitse! Ristiinnaulitse!” Pilatus sanoi heille: ”Ottakaa te hänet ja ristiinnaulitkaa. Minä en ole havainnut hänen syyllistyneen mihinkään.” Juutalaiset vastasivat: ”Meillä on lakimme, ja lain mukaan hän on ansainnut kuoleman, koska hän väittää olevana Jumalan Poika.” Tämän kuullessaan Pilatus kävi yhä levottomammaksi. Hän meni takaisin palatsiin ja kysyi Jeesukselta: ”Mistä sinä olet lähtöisin?” Mutta Jeesus ei vastannut hänelle. ”Etkö puhu, vaikka minä kysyn?” Pilatus sanoi. ”Etkö tiedä, että minulla on valta päästää sinut vapaaksi ja valta ristiinnaulita sinut?” Jeesus vastasi: ”Sinulla ei olisi minuun mitään valtaa, ellei sitä olisi annettu sinulle ylhäältä. Siksi on suurempi syyllinen se ihminen, joka on minut sinulle luovuttanut.” Pilatus yritti nyt saada Jeesuksen vapautetuksi. Mutta juutalaiset huusivat: ”Jos päästät hänet vapaaksi, et ole keisarin ystävä! Joka korottaa itsensä kuninkaaksi, nousee keisaria vastaan.” Nämä sanat kuultuaan Pilatus toi Jeesuksen ulos ja asettui tuomarinistuimelle niin sanotulle Kivipihalle, jonka hepreankielinen nimi on Gabbata. Tämä tapahtui pääsiäisen valmistuspäivänä puolenpäivän aikaan. Pilatus sanoi juutalaisille: ”Tässä on teidän kuninkaanne.” Juutalaiset huusivat: ”Pois! Pois! Ristiinnaulitse hänet!” Pilatus sanoi heille: ”Pitääkö minun ristiinnaulita teidän kuninkaanne?” Mutta ylipapit vastasivat: ”Ei meillä ole muuta kuningasta kuin keisari.” Silloin Pilatus heidän vaatimuksestaan luovutti Jeesuksen ristiinnaulittavaksi.”

Jeesus vietiin Pilatuksen luo varhain aamulla. Kyseessä oli maaherran hallintopalatsi. Perinteisesti on ajateltu, että kyseessä oli Antonian linnoitus. Nykyisin osa tutkijoista esittää, että kyseessä olisi Herodes Suuren rakentama palatsi. Ajankohta voisi meistä tuntua oudolta, mutta silloisissa olosuhteissa etelässä se on täysin mahdollinen. Kuulustelun pituus vaikuttaa tässä pitkältä. Jos varhainen aamu on auringon noustessa (kuuden tai seitsemän aikaan), niin tuomion antaminen kuulustelun jälkeen tapahtui ”puolenpäivän aikaan” (Joh. 19: 14). Olisiko kuulustelu voinut kestää niin kauan? Jotkut ovat viitanneet siihen, että se liittyisi valmistuspäivän lampaiden teurastamiseen. Lampaat piti teurastaa iltapäivällä. Halusiko Johannes osoittaa, että Jeesus on ”pääsiäiskaritsa”?

”Itse he eivät menneet palatsiin, etteivät saastuisi” on väite, jonka tarkkaa perustaa ei tiedetä. Tapaaminen oikeudessa vaikka pakanan kanssa ei aiheuta saastumista. Jos kyseisessä paikassa olisi

epäjumalankuva, niin silloin tällaiseen tilaan meneminen voisi saastuttaa rituaalisen puhtauden. Joka tapauksessa Johannes kuvaa tilanteen sillä tavoin, että juutalaiset olivat palatsin ulkopuolella ja Jeesuksen kuulusteleminen tapahtui Pilatuksen toimesta palatsissa. Juutalaiset eivät menneet palatsiin sisälle, jotta eivät saastuisi, mutta olivat valmiit tuomitsemaan kuoliaaksi miehen, joka oli syytön.

Roomalainen maaherra voi pitää oikeudenkäynnin halutessaan poikkeuksellisella tavalla, mutta sitä varten pitää kuitenkin saada näyttö rikollisen syyllisyydestä. Tämän takia Pilatus meni juutalaisten luo kysyäkseen, mistä he syyttivät Jeesusta. Juutalaiset totesivat Jeesuksen olevan ”rikollinen” (pahantekijä).

”Meillä ei ole lupa tuomita ketään kuolemaan” on ongelmallinen lause. Juutalaisilla oli oikeus tuomita pakana kuolemaan, jos tämä rikkoi Jerusalemin temppelin alueen kulkusääntöjä (meni pakanoiden esipihalta sisemmälle). Emme tiedä, oliko heillä laajempia oikeuksia kuolemantuomion toteuttamiseen. Yleisesti voidaan todeta, että kuolemantuomion määrääminen oli tehty hyvin vaikeaksi Vanhassa testamentissa. Nähtävästi juutalaiset viittasivat tässä roomalaiseen lakiin, jonka mukaan kuolemantuomion yleensä langetti Rooman maaherra.

Jeesusta syytettiin Jumalan pilkkaamisesta. Tästä olisi seurauksena kivittäminen (vrt. 5. Moos. 13: 6 – 11) ja todistajan olisi heitettävä ensimmäinen kivi. Jeesus oli syyttänyt juutalaisia aikaisemmin siitä, että he halusivat tappaa Hänet (vrt. Joh. 8: 37 – 40). Hän oli myös ilmaissut, että Hänet tullaan ”korottamaan” (vrt. Joh. 3: 14; 8: 28; 12: 32) tarkoittaen sillä ristiinnaulitsemista. Juutalaisten kuolemantuomioiden toteuttamistapana ei ollut ristiinnaulitseminen.

Juutalaiset luovuttivat Jeesuksen ristiinnaulittavaksi todennäköisesti sen takia, että näin Jeesus tulisi tuomituksi roomalaisten toimesta. Silloin kansa ei voisi toimia Jeesuksen puolesta.

Pilatuksen ja Jeesuksen välillä käytiin keskustelu Jeesuksen kuninkuudesta. Pilatus kysyi, onko Jeesus ”juutalaisten kuningas”. Jeesus tekee vastakysymyksen kysyen, mistä Pilatus on saanut tällaisen tiedon. Pilatus kiertää vastauksen, mutta tekee nyt väärän päätelmän. Hän näkee Jeesuksen syyllisenä johonkin: ”Mitä sinä olet tehnyt?”. Tilanne on oikeudenkäynnin kannalta outo. Pilatus kysyy tuomittavalta perusteita siihen, että tuomittava voidaan tuomita. Syytteen pitää perustua syyttäjän vaatimukseen. Juutalaisten vaatimukset olivat tässä vaiheessa ilman perusteita. Tässäkin Jeesus hallitsee tilanteen, tuomari kysyy Häneltä, millä perusteella Häntä voidaan syyttää!

Jeesuksen vastaus osoittaa, että vaikka Hänellä on kuninkuus, niin sillä ei ole poliittista luonnetta, ja se ei uhkaa mitenkään Rooman valtaa. Samalla Hän tekee eron itsensä ja juutalaisten välille. Tämä eron tekeminen oli tapahtunut ensin juutalaisten johtomiesten taholta, kun he torjuivat Jeesuksen Messiaana.

Jeesus toteaa, että Hän on kuningas. Mutta Hänen kuninkuutensa ei ole tästä maailmasta vaan Jumalalta. Hänen tehtävänsä on todistaa totuuden puolesta (vrt. Joh. 8: 32 - 47). Jeesuksen kuninkaallinen arvoasema on samanlaista, kuin paimenen, jonka lampaat kuulevat Häntä (vrt. Joh. 10: 16, 27). Pilatuksen vastaus ”mitä on totuus” asettaa Pilatuksen siinä mielessä juutalaisten ryhmään, että hän ei kuule (ymmärrä) Jeesuksen puhetta. Pilatus ei löytänyt Jeesuksesta syyllisyyttä. Hän on osaltaan syyllinen tulevaan tuomioon, sillä hän oli tuomitsemassa syyttömäksi tietämänsä Jeesuksen.

Pilatus palasi ulos juutalaisten luo. Hän koetti vaikuttaa läsnä olevaan kansaan. Hän totesi, ettei näe Jeesusta syylliseksi. Nyt hän koetti päästä ongelmallisesta tilanteesta käyttäen kansan mahdollisuutta saada juhlan aikana vapaaksi jonkun rikollisen. Näin Pilatus tekisi omasta mielestään hyvän kompromissin. Hän tuomitsisi juutalaisten tahdon mukaan Jeesuksen, mutta vapauttaisi viattoman Jeesuksen. Näin ei tapahtuisi mitään epäoikeudenmukaista. Vangitun armahtaminen oli mahdollista, mutta vain Uusi testamentti kertoo tästä tavasta ”pääsiäisjuhlan aikana”. Kansa halusi vapaaksi Barabbaan, joka oli ”rosvo”. Tätä sanaa käytettiin usein niistä henkilöistä, jotka kiihdyttivät kansaa kapinoimaan. Kansa siis huusi vapaaksi sellaisen henkilön, joka oli syyllistynyt siihen, mistä juutalaisten johtomiehet syyttivät Jeesusta.

Juutalaisuudessa kuolemaan tuomitun murhamiehen (surmaajan) armahtaminen oli mahdollista tietyissä tapauksissa. Tämä koski erityisesti sellaista tilannetta, jossa teko oli tehty vahingossa. Tällainen asia oli tutkittava julkisesti (vrt. 4. Moos. 35: 10 – 25), siis synagoogan neuvoston kokouksessa. On mahdollista, että tämä alun perin juutalaisten hallinnassa ollut asia olisi tullut roomalaiskaudella maaherran päätettäväksi asiaksi.

Ruoskiminen kuului osana kuolemantuomioon ja se suoritettiin tuomitsemisen jälkeen. Tällä tavoin sen esittää Markuksen evankeliumi (vrt. Mark. 15: 15). Johannes on sijoittanut ruoskimisen keskelle oikeudenkäyntiä. Se on ehkä varoitus siitä, mitä tulisi tapahtumaan. Tai Pilatus ehkä toivoi, että ruoskiminen tyydyttäisi juutalaisten verenhimon. Hän edelleenkin yritti vapauttaa Jeesuksen. Nyt hän esittää Jeesuksen ”kuninkaana” oikeudenkäynnin loppuosassa.

Jälleen Pilatus kääntyy kansan puoleen osoittaakseen Jeesuksen syyttömyyden. Nyt ruoskittu Jeesus tuotiin ulos orjantappurakruunu päässä ja yllään purppuranpunainen viitta. Pilatus sanoi: ”Katso: ihminen!” Tässä voidaan nähdä kaksi erilaista asiaa. Ensimmäinen arvio olisi varmaan se, että me näemme tässä onnettoman uhrin. Mutta Pilatuksen toiminta voi olla muutakin. Samalla tavoin tuotiin esille uusi kuningas ja lausuttiin hänen nimensä. On esitetty, että ”ihminen” olisi ironinen kruunajaisnimi, joka olisi peräisin profeetta Sakarjalta (vrt. Sak. 6: 12): ”Mies, jonka nimi on Uusi Verso, nousee tästä maasta ja rakentaa Herran temppelin”. Voi olla, että Johannes, kertomalla Pilatuksen sanat: ”Katso: ihminen!” tuo esille Jeesuksen ”Ihmisen Poikana”.

Ne, jotka olivat tuoneet Jeesuksen Pilatukselle, vaativat Jeesuksen ristiinnaulitsemista. Pilatus antaa asian takaisin juutalaisille: ”Ottakaa te hänet ja ristiinnaulitkaa. Minä en ole havainnut hänen syyllistyneen mihinkään.” Pilatuksen sanoissa on joko ristiriita tai hän on ironinen. Juutalaisilla ei ollut valtaa ristiinnaulitsemiseen. Jos juutalaiset olisivat nyt ottaneet Jeesuksen, niin heidän olisi pitänyt vapauttaa Hänet. Nyt juutalaiset tarkensivat syytettään Jeesusta vastaan: ”hän väittää olevansa Jumalan Poika”. Tässä osoitetaan syytteen perustaksi uskonto.

Emme tiedä sitä, miksi ”Pilatus kävi yhä levottomammaksi”. Se voi olla reaktio siihen, että hän kuuli Jeesuksen olevan ”Jumalan Poika” (kts. Joh. 18: 6). Nyt hän halusi tietää tarkemmin Jeesuksen taustasta.

Pilatuksen kysymyksiin Jeesus ei vastannut. Tämä vastaa sitä vaikenemista, mistä Markus kertoo (Mark. 15: 5). Johanneksen evankeliumissa jo aikaisemmin tuli selväksi, ettei Pilatus osannut kuunnella Jeesusta (Joh. 18: 37). Mutta Pilatuksen väärään ajatteluun, että hänellä olisi valta Jeesukseen, Jeesus vastaa: ”ellei sitä olisi annettu ylhäältä”. Tämä vastaus kertoo evankeliumin lukijalle, että Jeesuksen kuolema ei ole Hänen vihallistensa voitto vaan noudattaa jumalallista suunnitelmaa (Joh. 10: 17 – 18). Samanaikaisesti on muistettava, että Jeesuksen ristiinnaulitsemiseen osalliset eivät tämän takia ole synnittämiä, sillä he vapaasta tahdosta osallistuivat viattoman surmaamiseen. Jeesuksen omien sanojen mukaan ”suurempi syyllinen” on se ihminen, joka luovutti Hänet Pilatukselle. Myöskin Pilatus on syyllinen, sillä hänellä ei ollut laillista syytä antaa Jeesukselle kuolemantuomiota. ”Suurempi syyllinen” voi tarkoittaa Juudasta (Joh. 18: 3) tai Kaifasta (Joh. 18: 28). Sen voidaan tarkoittavan koko ihmiskuntaa, sillä me kaikki olemme tehneet syntiä Kristusta vastaan ja näin osallistuneet Hänen ristille viemiseensä.

Pilatus koetti saada syyn Jeesuksen vapauttamiseen. ”Jos päästät hänet vapaaksi, et ole keisarin ystävä!” ”Keisarin ystävä” oli lause, jolla ilmaistiin jonkin henkilön erityinen asema. Esimerkiksi

Herodes Agrippa I:n kolikoissa oli teksti ”keisarin ystävä”. Tämä lause oli uhka Pilatukselle, sillä jos hän vapauttaisi Jeesuksen, juutalaiset voisivat ilmiantaa Pilatuksen keisarin vastustajana. Nyt juutalaisten syytös muuttui: ”Joka korottaa itsensä kuninkaaksi, nousee keisaria vastaan.” He syyttivät Jeesusta kapinalliseksi. Nyt syy oli poliittinen, ja Pilatuksen oli jotenkin otettava kantaa syytteeseen. Teksti määrittelee myös, mistä päivästä oli kyse. Se oli (juutalaisen) pääsiäisen valmistuspäivä eli pääsiäisen aattopäivä.

Muutama sana ennen kuin jatkamme tekstimme kommentointia. Jos tässä on pääsiäisen valmistuspäivä, ja kuten vähän myöhemmin tiedämme, että pääsiäinen tuona vuonna osuu juutalaisessa kalenterissa lauantaiksi, niin mikä sitten oli se ateria, jolla Jeesus asetti ehtoollisen? Periaatteessa se voisi olla jokin muukin ateria, kuin juutalainen pääsiäisateria. Mutta se voi myös olla juutalainen pääsiäisateria, sillä eri juutalaisilla ryhmillä oli toisistaan poikkeavia kalentereita. On mahdollista, että kyseessä olisi Qumranin yhteisön noudattaman kalenterin mukainen pääsiäinen. Tiedämme, että osalla Jeesuksen opetuslapsista oli yhteyksiä tuohon yhteisöön Johannes Kastajan kautta. Nyt tekstissä oleva juutalaisten valmistuspäivä ja sen mukainen pääsiäinen on Jerusalemin temppelin kalenterin mukainen. Johannes korostaa, että Jeesuksen kuolema tapahtui juuri silloin, kun pääsiäislampaita teurastettiin temppelissä.

”Pilatus toi Jeesuksen ulos ja asettautui tuomarinistuimelleen niin sanotulle Kivipihalle, jonka hepreankielinen nimi on Gabbata.” Vanhemmissa suomennoksissa on sanan Kivipiha sijasta käytetty alkuperäistä sanaa ”Litostroton”. Sana tarkoittaa kivettyä tai marmorilla päällystettyä (mosaiikkipiha?). Joissakin käsikirjoituksissa todetaan, että Gabbata on arameaa ja silloin teksti tarkoittaisi ”korotettua pihaa”. Pilatus ironisesti esittää Jeesuksen juutalaisten kuninkaana. Hän myös jättää kuolemantuomion lausumisen juutalaisille: ”Ristiinnaulitse hänet”.

”Ei meillä ole muuta kuningasta kuin keisari” on uskonnollisten johtajien luopuminen jumalallisesta luottamuksesta ja Jumalan valtakunnan hylkääminen.

Johanneksen mukaan tämä tapahtui puolenpäivän aikaan eli noin kuudennella hetkellä. Markuksen mukaan (Mark. 15: 5) Jeesus ristiinnaulittiin kolmannella hetkellä. Matteuksen mukaan Jeesus oli ristillä kuudennella hetkellä ja kuoli yhdeksännellä hetkellä. Ristiriidat ovat selitettävissä. Johanneksen evankeliumin kopioija on voinut tehdä virheen, sillä numerot esitettiin kirjaimina ja numero kolme ja kuusi ovat samankaltaisia. Toisin sanoen tuomio olisi annettu jo kolmannella hetkellä. Markuksen kolmas hetki voisi tarkoittaa sitä hetkeä, jolloin päätös kuolemantuomiosta

annettiin. Lisäksi on muistettava, että vanhan ajan hetket olivat ”noin” -aikoja, eivät niin tarkkoja, kuin miten me mittaamme aikaa.

5. evankeliumi

(Matt. 27: 3 – 32)

”Siihen aikaan, kun Juudas, Jeesuksen kavaltaja, näki että Jeesus oli tuomittu kuolemaan, hän katui tekoaan. Hän vei saamansa kolmekymmentä hopearahaa takaisin ylipapeille ja vanhimmille ja sanoi: ”Tein väärin, kun kavalsin viattoman veren.” Mutta he vastasivat: ”Mitä se meitä liikuttaa? Omapa on asiasi.” Silloin Juudas paiskasi rahat temppeliin, meni pois ja hirttäytyi. Ylipapit ottivat rahat ja sanoivat: ”Nämä ovat verirahoja, näitä ei ole lupa panna temppelirahastoon.” Neuvoteltuaan he päättivät ostaa niillä savenvalajan pellon muukalaisten hautapaikaksi. Vielä tänäkin päivänä sitä peltoa kutsutaan Veripelloksi. Näin kävi toteen tämä profeetta Jeremian sana: - He ottivat ne kolmekymmentä hopearahaa, hinnan, jonka arvoiseksi he tämän miehen israelilaisten puolesta olivat arvioineet. Ja ostivat niillä savenvalajan pellon, niin kuin Herra oli minua käsenyt. Jeesus vietiin nyt maaherran eteen. Tämä kysyi: ”Oletko sinä juutalaisten kuningas?” ”Sinä sen sanoit”, Jeesus vastasi. Ja kun ylipapit ja vanhimmat syyttivät häntä, hän ei vastannut mitään. Silloin Pilatus sanoi hänelle: ”Etkä kuule, kuinka raskaita todisteita he esittävät sinua vastaan?” Mutta Jeesus ei vastannut yhteenkään hänen kysymykseensä. Tämä ihmetytti maaherraa suuresti. Tapana oli, että maaherra aina juhlien aikana päästi vapaaksi yhden vangin, jonka väkijoukko sai valita. Vankien joukossa oli nyt Barabbas -niminen kuuluisa mies. Kun väkijoukko oli koolla, Pilatus kysyi: ”Kumman haluatte? Vapautanko Barabbaksen vai Jeesuksen, jota sanotaan Kristukseksi?” Hän näet tiesi, että Jeesus oli pelkästä kateudesta jätetty hänen käsiinsä. Kun Pilatus istui tuomarinistuimellaan, hän sai vaimoltaan sanan: ”Älä tee mitään sille pyhälle miehelle. Näin hänestä viime yönä paha unta.” Mutta ylipapit ja vanhimmat yllyttivät väkijoukon pyytämään Barabbakselle armahdusta ja Jeesukselle kuolemantuomiota. Maaherra kysyi nyt: ”Kumman näistä kahdesta haluatte? Kumman päästän vapaaksi?” Väki vastasi: ”Barabbaksen.” Pilatus kysyi: ”Mitä minä sitten teen Jeesukselle, jota sanotaan Kristukseksi?” Kaikki vastasivat: ”Ristiinnaulittakoon.” Kun Pilatus näki, ettei mitään ollut tehtävissä, ja kun meteli yhä paheni, hän otti vettä, pesi kätensä väkijoukon nähden ja sanoi: ”Minä olen syytön tämän miehen vereen. Tämä on teidän asianne.” Kaikki huusivat yhteen ääneen: ”Hänen verensä saa tulla meidän ja meidän lastemme päälle!” Silloin Pilatus antoi heille myöten ja vapautti Barabbaksen, mutta Jeesuksen hän ruoskitti ja luovutti ristiinnaulittavaksi. Maaherran sotilaat veivät Jeesuksen sisälle palatsiin ja keräsivät koko sotaväenosaston hänen ympärilleen. He riisuivat Jeesuksen ja pukivat hänet punaiseen viittaan, väänsivät orjantappuroista kruunun hänen

päähänsä ja panivat ruokokepin hänen oikeaan käteensä. He polvistuivat hänen eteensä ja sanoivat pilkaten: ”Ole tervehditty, juutalaisten kuningas!” He sylkivät hänen päälleen, ottivat häneltä kepin ja löivät häntä sillä päähän. Aikansa pilkattuaan he riisuivat häneltä viitan, pukivat hänet hänen omiin vaatteisiinsa ja lähtivät viemään häntä ristiinnaulittavaksi. Matkalla he kohtasivat Simon-nimisen kyreneläisen miehen ja pakottivat hänet kantamaan Jeesuksen ristiä.”

Tekstin mukaan Juudas ”katui tekoaan”. Teksti ei kuitenkaan paljasta, millainen hänen katumuksensa todellisuudessa oli. Juudas palautti saamansa kolmekymmentä hopearahaa ylipapeille ja vanhimmille. Profeetta Sakarjan kirjassa kerrotaan samasta summasta (Sak. 11: 12 – 13). Juudas totesi tehneensä synnin, kun kavalsi viattoman veren. Näin Mooseksen kirjojen mukaan Juudaksesta tuli kirottu (5. Moos. 27: 25). Juudas Iskariotin kohtalosta on Raamatussa kaksi erilaista versiota. Niiden taustalla on alun perin suullinen kertomus. Molemmissa todetaan Juudaksen väkivaltainen kuolema. Matteuksen mukaan se tapahtui hirttäytymällä, Apostolien tekojen mukaan Juudas ”syöksyi päistikkaa alas” (Ap.t. 1: 18 – 19). Molemmissa kerrotaan petoksesta saadulla rahalla hankittu ”Veripelto”. Juudaksen hirttäytymisen taustalla oli se, että hänelle ei ollut enää olemassa mitään, mikä pitäisi hänet elossa. Hän oli hylännyt elämänsä ”pohjan”, sekä uskonnollisen lain että opettajansa Jeesuksen. Itsemurha on tässä tapauksessa osoitus itsekkyydestä, ei katumuksesta.

Muukalaisten hautausmaahan haudattiin paitsi ”muukalaisia” niin myös kulkutauteihin kuolleita, rikollisia ja köyhiä. ”Näin kävi toteen” on viimeinen Matteuksen toteen käyneistä lainauksista Vanhasta testamentista. Matteus kertoo lainauksen olevan profeetta Jeremiaalta (Jer. 32: 6 – 9). Teksti on saanut vaikutteita myös profeetta Sakarjalta (Sak. 11: 12 – 13).

Matteuksen mukaan Jeesus oli maaherra Pilatuksen edessä oikeudenkäynnissä. Pilatus kysyy, onko Jeesus ”juutalaisten kuningas”? Ylipappi oli kysynyt, onko Jeesus Messias, Jumalan Poika. Myöhemmin Pilatus käyttää Jeesuksesta nimitystä ”sanotaan Kristukseksi”. Jeesuksen vastaus Pilatukselle on puolittain myöntävä: ”Sinä sen sanoit”. Se tarkoittaa: olet vastannut omaan kysymykseesi.

Matteus ei kerro, mitä syytteitä ylipapit ja vanhimmat esittivät Jeesusta vastaan. Luukkaan evankeliumissa niitä mainitaan (kts. Luuk. 23: 2). Pilatuksen kysymyksistä kuitenkin näkyy, että ylipapit syyttivät Jeesusta poliittisesta toiminnasta Rooman valtakuntaa vastaan, mistä olisi seurauksena kuolemantuomio. Jumalanpilkasta he eivät kertoneet Pilatukselle mitään, sillä Pilatus (roomalaiset) eivät olisi silloin toimineet mitenkään.

Kansan valitseman vangin vapauttamisesta juutalaisen pääsiäisjuhlan yhteydessä kertovat vain evankeliumit. Tapa armahtaa vankeja kuitenkin tunnettiin Rooman valtakunnassa ja sitä tapahtui erityisesti juhlien yhteydessä. Barabbas on suomennettuna ”isän poika”. Joissakin käsikirjoituksissa hänen nimekseen kerrotaan Jeesus Barabbas (Jeesus, isän poika). Tässä on suoranaista ironiaa: juutalaiset halusivat ristiinnaulittavaksi Jeesuksen, Isän Pojan, mutta vapautettavaksi Jeesuksen, isän pojan. Vanhassa kirkossa kiinnitettiin huomiota tähän nimeen ja ymmärrettiin, että sillä kuvattiin juutalaisia, jotka ovat isänsä poikia. Isänä tällöin pidettiin paholaista (vrt. Joh. 8: 44: ”Te olette Saatanasta, Hän on teidän isänne, ja hänen halunsa te tahdotte tyydyttää).

Matteus luonnehtii juutalaisten johtomiesten motiiviksi kateuden. Tämä valmistaa seuraavaan jakeeseen, jossa kerrotaan Pilatuksen vaimon sanoista. Matteuksella unet toivat jumalallisen sanoman. Pilatuksen vaimo luonnehtii Jeesusta ”pyhäksi mieheksi”. Tämän sanonnan ideana on, että Jeesus pitäisi vapauttaa.

Kansanjoukon taustalla toimivat ylipapit ja vanhimmat, jotka yllyttivät kansaa pyytämään Barabbakselle vapautusta ja Jeesukselle kuolemantuomiota. Matteus tuo hyvin selvästi esille tämän asian. Pilatus antaa kansalle vapauden päättää asiasta: ”Kumman päästän vapaaksi?”. Markuksen evankeliumissa Pilatus puhuu Jeesuksesta ”juutalaisten kuninkaana (Mark. 15: 12), Matteuksen mukaan Pilatus sanoi ”jota sanotaan Kristukseksi”. ”Mitä pahaa hän on tehnyt” on epäsuora lausuma Jeesuksen syyttömyydestä.

Käsien peseminen oikeudenkäynnin yhteydessä ei ole roomalainen vaan Vanhan testamentin tapa (5. Moos 21: 6 – 9; Ps. 26: 6; 73: 13). Se on tapa osoittaa syyttömyys johonkin. Tämä teksti voi olla Matteuksen lisäämä asia kertomukseen. Tällä toiminnalla ja sanoillaan Pilatus esitti, että hän on syytön Jumalan edessä. Todellisuudessa hän kuitenkin ruoskitti Jeesuksen ja luovutti Hänet ristiinnaulittavaksi. Hänellä on myös vastuu Jeesuksen kuolemasta.

”Kaikki kansa vastasi” sisältää niin läsnäolevan kansan kuin ylipapit ja vanhimmat. ”Tulkoon hänen verensä meidän päällemme ja meidän lastemme päälle.” Tällä sanonnalla he ottivat vastuun toiminnastaan. Vanha testamentti todistaa, että tällaisessa tapauksessa seuraa rangaistus (vrt. 2. Sam. 1: 16; 1. Kun. 2: 33; Jer. 26: 15; 51: 35). Mutta tämä on ihmisten käsitys tapahtumasta, ei Jeesuksen tai Jumalan. Lisäksi on muistettava, että läsnä ei ollut koko kansa, vaan se (pieni) joukko, jonka ylipapit ja vanhimmat olivat agitoineet paikalle vaikuttaakseen Pilatukseen. Myöhemmin tällä tekstillä on virheellisesti perusteltu juutalaisvastaisia tekoja (juutalaisvainoja). Jeesus itse totesi, että

Hänen verensä ”monen edestä vuodatetaan syntien anteeksiantamiseksi” (Matt. 26: 28). Varhaisessa kirkossa ymmärrettiin, että Jerusalemin tuho vuosina 66 – 70 toteutti rangaistuksen.

”Tulkoon hänen verensä meidän päällemme” sisältää tarkasti ottaen myös ajatuksen siunauksesta, sillä Kristuksen veri sisältää lunastuksen. Johannes Krysostomos toteaa, että vaikka juutalaiset toimivat hullun lailla ja hyväksyivät siitä seuraavan rangaistuksen heille ja heidän lapsilleen, niin Kristus ottaa katuivat vastaan lukien heidät valittujen joukkoon. Näin tuhannet vastaanottivat uskon ensimmäisenä helluntaina Jerusalemissa (Ap.t. 2: 41) todistuksena Kristuksen armosta.

Ruoskimisen tarkoitus oli heikentää ristille ripustettavaa, niin että kuolema ristillä nopeutuisi. Tässä toteutuu se, josta profeetta Jesaja oli ennustanut (Jes. 53:4 - 5). Pilatus on vastuussa toiminnastaan, sillä Jeesuksen hän ”luovutti ristiinnaulittavaksi”. Tämä oli tuskaa tuottava kuolemantuomio, jota langetettiin niille, jotka eivät olleet Rooman valtion virallisia kansalaisia. Roomalainen ruoska oli useampihaarainen ja siihen voitiin kiinnittää luun tai metallin kappaleita. Tällainen ruoska repii ihon kappaleiksi ja voi rikkoa luita ja aiheuttaa kuoleman. Teksti ei kerro, kuinka monta ruoskaniskua Jeesus sai.

Pilatuksen toiminta ei ole puolueetonta. Hän ei perusta päätöstään omaan tutkimukseensa, vaan hän taipuu ylipappien ja näiden yllyttämän kansan tahtoon. Tilanne muistuttaa itämaista huutokauppaa. Tässä Matteus todistaa Jeesuksen syyttömyyden ja roomalaisen maaherran tekemän virheen. Hän korostaa ylipappien ja kansan vanhimpien syyllisyyttä ja tuo esille sen, että nämä vaikuttivat Pilatuksen antamaan kuolemantuomioon.

Sotilaat tekivät pilkkaa Jeesuksesta pukemalla Hänet hallitsijan asuun (punainen / purppura) ja tekemällä Hänelle kruunun. Tällainen paridiointi kuului erityisesti Saturnalian ajan tapoihin. Jeesuksen pahoinpitely, joka oli alkanut jo ylipapin luona, jatkunut ruoskintana, jatkui nyt sotilaiden toimesta. Näin toteutui profeetta Jesajan ennustus häväistyksestä (Jes. 50: 6). Mutta tämä parodia muuttuu todellisuudeksi. Jeesus ei ole vain juutalaisten kuningas, vaan kaikkien kuningas (myös näiden roomalaisten sotilaiden).

Jeesus vietiin ristiinnaulittavaksi. Hänen ristiään (todennäköisesti poikkipuuta) kantamaan sotilaat pakottivat Simon kyreneläisen. Matteus ei kerro Simonin poikien nimiä, Markus ne mainitsi (Mark. 15: 21). Kyrene sijaitsi nykyisen Libyan alueella Pohjois-Afrikassa ja siellä oli iso juutalaisyhteisö.

6. evankeliumi

(Mark. 15: 16 – 32 a)

”Siihen aikaan sotilaat veivät Jeesuksen maaherran hallintopalatsin sisäpihalle ja kutsuivat koolle koko sotaväenosaston. He panivat hänen harteilleen purppuranpunaisen viitan ja väänsivät orjantappuroista kruunun ja asettivat sen hänen päähänsä. Sitten he alkoivat tervehtiä häntä: ”Ole tervehditty, juutalaisten kuningas!” He löivät häntä ruokokepillä päähän, sylkivät hänen päälleen ja polvistuivat ja kumarsivat häntä. Aikansa pilkattuaan he riisuivat häneltä purppuraviitan, pukivat hänet hänen omiin vaatteisiinsa ja lähtivät kuljettamaan häntä pois ristiinnaulitakseen hänet. Jeesuksen ristiä kantamaan he pakottivat erään ohikulkijan, kyreneläisen Simonin Aleksandroksen ja Rufuksen isän, joka oli tulossa kaupunkiin. ”He veivät Jeesuksen paikkaan, jonka nimi on Golgata, käännettynä Pääkallonpaikka. He tarjosivat hänelle viiniä, johon oli sekoitettu mirhaa, mutta hän ei ottanut sitä vastaan. Sitten he ristiinnaulitsivat hänet ja jakoivat keskenään hänen vaatteensa, ratkaisten arpaa heittämällä, kuka mitäkin sai. Kaikkien nähtäväväksi oli kirjoitettu hänen tuomionsa syy: ”Juutalaisten kuningas”. Samalla kertaa he ristiinnaulitsivat kaksi rosvoa, toisen hänen oikealle, toisen hänen vasemmalle puolelleen. Näin kävivät toteen kirjoitusten sanat: ”Hänet luetiin rikollisten joukkoon.” Ohikulkijat pilkkasivat häntä. Päätään nyökyttäen he sanoivat: ”No niin, sinähän pystyt hajottamaan temppelin ja rakentamaan sen uudelleen kolmessa päivässä. Pelasta nyt itsesi, tule alas ristiltä!” Ylipapit yhtyivät hekin pilkkaan yhdessä lainopettajien kanssa. He puhuivat keskenään: ”Muita hän kyllä on auttanut, mutta itseään hän ei pysty auttamaan. Tulkoon nyt ristiltä alas – Messias, Israelin kuningas! Kun sen näemme, me uskomme häneen.” Myös ne, jotka oli ristiinnaulittu yhdessä hänen kanssaan, pilkkasivat häntä.”

Osana tuomiota oli ruoskinta, jota seurasi sotilaiden pilkanteko. Sotilaat oli värvätty Rooman palvelukseen, osa heistä on voinut olla paikallisia asukkaita Palestiinan ja Syyrian alueelta. Koko sotaväenosasto tuskin oli paikalla, sillä sellaiseen kuului sotilaita kahdestasadasta kuuteensataan. He pilkkasivat Jeesusta nimittäen Häntä juutalaisten kuninkaaksi. Tietämättään sitä he olivat täysin oikeassa.

Tapahtumapaikka oli Markuksen mukaan ”maaherran hallintopalatsin sisäpiha”. Alkuperäinen sana praetorium merkitsi roomalaisen sotilasleirin komentajatelttä. Sitä käytettiin myös roomalaisen kuvernöörin virallisesta asunnosta (palatsista). Se oli todennäköisesti Herodes Suuren rakennuttama palatsi Jerusalemissa tai sitten sillä on tarkoitettu Antonian linnoitusta Jerusalemissa.

Orjantappurakruunun käyttö oli osa Jeesuksen pahoinpitelyä. Purppura oli jo tuohon aikaan arvokas väriaine, jota käyttivät ylhäiset ihmiset ja myös keisari. Sotilaiden tervehdykset ”juutalaisten kuninkaalle” perustuivat Jeesukseen kohdistuneisiin syytöksiin ja niissä matkittiin Rooman keisarille osoitettua tervehdystä. Todellinen ironia on siinä, että Jeesus on todellisuudessa juutalaisten kuningas.

Simon oli kotoisin Kyrenestä nykyisen Libyan alueelta. Emme tiedä, oliko hän Jerusalemissa pyhiinvaellusmatkalla vai oliko hänellä vakituinen asunto Jerusalemissa. Hänellä oli ainakin kaksi poikaa; Aleksandros ja Rufus. Varhainen kirkko tunsi heistä ainakin Rufuksen (Room. 16: 13). Todennäköisesti ainakin toinen oli vielä elossa Markuksen kirjoittaessa evankeliuminsa. Nykyinen suomennos kertoo Simonin olleen tulossa kaupunkiin. Edellinen suomennos kertoo hänen tulleen ”vainiolta”, 1700 -luvun suomennos taas ”pellolta”. Kreikkalainen teksti viittaisi aikaisempiin suomennoksiin. Se voisi tarkoittaa, että Simon oli tulossa peltotöistä tai hän oli käynyt pellolla. Kirkko opettaa, että meidän pitää kantaa Kristuksen meille antaman ristin lisäksi veljämme (ja sisariemme) risti, sillä veljessämme me näemme Kristuksen (vrt. Gal. 6: 2).

Paikan nimi Golgata (pääkallo) voi viitata joko sen muotoon tai käyttötarkoitukseen. On myös olemassa vanha kristillinen kertomus, jonka mukaan Golgata olisi ollut ensimmäisen ihmisen Aadamin hautapaikka. Näin se paikka, missä kuolema alkoi, tuli paikaksi, jossa synnin voima tuhottiin. Jeesuksen aikaan Golgata sijaitsi Jerusalemin kaupunginmuurien ulkopuolella. Sananlaskujen pohjalta (Snl. 31: 6 – 7) Jeesukselle tarjottu juoma, ”viiniä, johon oli sekoitettu mirhaa” ymmärretään huumaavaksi, sen tarkoitus oli helpottaa kuolevan kipuja. Toisen selityksen mukaan juomaan lisätty mirha teki juoman kitkeräksi ja sen tarkoituksena oli aiheuttaa lisää tuskaa ristiinnaulittavalle. Matteuksen mukaan viiniin oli sekoitettu sappea, Luukkaan mukaan se oli hapanviiniä, samoin Johanneksen mukaan. Hapan voisi viitata siihen, että kyseessä oli huonolaatuinen viini, joka oli muuttumassa etikaksi. Jeesus torjui tarjotun juoman. Tätä juomaa ennakoivat psalmi 69: 22: ”Viholliseni ovat panneet ruokaani karvasta koiruohoa, janooni he juottivat etikkaa”.

Ristiinnaulitseminen on selitetty hyvin lyhyesti. Jeesuksen vaatteista tuli Häntä saattaneiden sotilaiden omaisuutta. Ne jaettiin sotilaiden kesken antaen arvan ratkasta, kuka mitäkin sai. Siinä toteutui ennustus Jeesuksen kohtalosta (vrt. Ps. 22: 19).

Markuksen mukaan ristiinnaulitseminen tapahtui kolmannella tunnilla eli meidän aikakäsityksemme mukaan noin kello 9.00. Tämä on ristiriidassa Johanneksen evankeliumin kanssa, jonka mukaan Jeesus tuomittiin ”puolenpäivän aikaan” eli noin kello 12.00 (Joh. 19: 14).

Jeesuksen tuomion syy oli se, minkä juutalaiset esittivät Pilatukselle oikeudenkäynnissä: ”Juutalaisten kuningas”. Tämä syy oli laitettu julkisesti nähtäväksi kansalle. Tämä vahvistaisi sitä, että roomalaiset tuomitsivat Jeesuksen kapinallisena. Markuksen näkökulmasta tämä oli ironiaa, sillä hänelle Jeesus todella oli ”juutalaisten kuningas”. Voi olla, että Jeesuksen kanssa ristiinnaulitut rosvot oli tuomittu samanlaisten syytteiden perusteella. Profeetta Jesaja julisti aikaisemmin: ”Minä annan hänelle paikan suurten joukossa, hän saa jakaa saalista mahtavien kanssa, koska hän antoi itsensä kuolemalle alttiiksi ja hänet luettiin rikollisten joukkoon. Hän otti kantaakseen monien synnit, hän pyysi pahaintekijöilleen armoa” (Jes. 53: 12).

Ohikulkijat pilkkasivat Jeesusta ymmärtäen väärin Jeesuksen puheen temppelin tuhoamisesta ja uudelleen rakentamisesta kolmessa päivässä. Tähän pilkkaan yhtyivät myös ylipapit ja lainopettajat. Myös Jeesuksen kanssa ristiinnaulitut pilkkasivat Jeesusta. Tästä Luukkaan evankeliumi kertoo toisella tavalla: toinen ryöväri tunnusti Jeesuksen syyttömyyden ja pyysi Jeesusta muistamaan häntä, kun Jeesus on valtakunnassaan (Luuk. 23: 39 – 43). Psalmien kirjassa on maininta tästä tulevasta pilkasta: ”Kaikki ilkkuvat , kun minut näkevät, pudistavat päätään ja ivaavat minua: Hän on turvannut Herraan, auttakoon Herra häntä, Herra on häneen mieltynyt, palastakoon siis hänet!” (Ps. 22: 8 – 9).

”Tulkoon nyt ristiltä alas – Messias, Israelin kuningas! Kun sen näemme, me uskomme häneen.” Läsnäolijat lupasivat uskoa, jos he näkevät ihmeen. Mutta ihmeen voi nähdä vain, jos ensin uskoo (vrt. Mark. 8: 11 – 12).